

Юрій Євреїнов, Нінель Трикаш

У ПОШУКАХ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Переклад українською Андрія Пучкова за: Євреїнов, Ю. Н., & Трикаш, Н. К. (1984). В поисках общей теории социалистической архитектуры. В В. П. Дахно, И. А. Касьяненко, Н. С. Коломиец и др. (Ред.), **Исследования архитектуры социалистических стран: Сб. науч. трудов** (с. 84–92). Киев: КиевЗНИИЭП.

Юрій Євреїнов (1932–1990) — архітектор, кандидат архітектури, у 1977–1988 — завідувач сектору теорії архітектури, у 1988–1990 — сектору соціально-економічних проблем КиївНДІТІ/НДІТІАМ.

Нінель Трикаш (нар. 1935) — кандидатка філософських наук, наукова співробітниця КиївНДІТІ/НДІТІАМ.

Yurii Yevreinov, Ninel Trykash

IN SEARCH FOR A GENERAL THEORY OF SOCIALIST ARCHITECTURE

Translated by Andrii Puchkov. Source: Евреинов, Ю. Н., Трикаш, Н. К. (1984). В поисках общей теории социалистической архитектуры. В В. П. Дахно, И. А. Касьяненко, Н. С. Коломиец и др. (Ред.), **Исследования архитектуры социалистических стран: Сб. науч. трудов** (с. 84–92). Киев: КиевЗНИИЭП.

Yurii Yevreinov (1932–1990) was an architect, Candidate of Architecture, in 1977–1988 — headed the architectural theory research group, in 1988–1990 he headed the socio-economic problems research group at the Research Institute for Theory and History of Architecture and Urban Planning, Kyiv, Ukraine.

Ninel Trykash (born 1935), Candidate of Philosophy, research fellow at the Research Institute for Theory and History of Architecture and Urban Planning, Kyiv, Ukraine.

До 1950-х у європейських країнах, що стали на шлях соціалістичного розвитку, прояснилися недоліки ідеології функціонально-конструктивістських концепцій і певні хиби класицизуючих напрямів в архітектурі. Постала необхідність із позицій марксизму-ленінізму проаналізувати як досвід розвитку архітектури буржуазного суспільства ХХ століття, так і досягнення теорії та практики радянської архітектури для вироблення загальнотеоретичного підґрунтя архітектурної творчості. З цього моменту почався новий етап у розвитку архітектурно-теоретичної думки в європейських соціалістичних країнах. У цій статті розглянуто лише найбільш принципові моменти формування загальної теорії соціалістичної архітектури та їхнє методологічне значення у працях К. Гонзика¹, А. Долежела², Г. Сермана³ та К. Магрітца⁴. Цей досвід розроблення фундаментальних основ соціалістичної архітектури має важливе теоретичне й практичне значення.

Очевидно, з-поміж перших фундаментальних праць із проблеми, яку розглядаємо, треба назвати книжку К. Гонзика «На шляху до соціалістичної архітектури» (1960)⁵, видану російською мовою 1967 року (Gonzik, 1967), що є результатом усієї його багатой проєктної, теоретичної, педагогічної, публіцистичної та громадської діяльності, починаючи з 1929 року, з архітектурної секції Лівого фронту та створеної 1932 року Спілки соціалістичних архітекторів. Через увесь теоретичний і практичний шлях К. Гонзика проходить думка, що завдання архітектора «полягає насамперед у вмінні втілювати в найточніший спосіб уявлення про людське життя». Концепцію архітектури як життєвого

By the 1950s, in the European countries that entered the path of socialist development, the drawbacks of functionalist/constructivist ideological concepts and flaws of certain classicism-like architectural movements had become apparent. Thus, it seems necessary to analyze both the experience of architecture in the bourgeois society in the twentieth century and the achievements of the theory and practice of Soviet architecture from the perspective of Marxism-Leninism to formulate the overall theoretical basis for architectural creativity. Since that moment, a new phase in the development of architectural theory in the socialist European countries has started. This paper focuses on the most fundamental points in the socialist architecture general theory and its methodological significance in the works by Karel Honzík, Alois Doležel, Gheorghe Săsărman, and Kurt Magritz. This experience of developing the fundamentals of socialist architecture is theoretically and practically valuable.

Obviously, Karel Honzík's *Road to Socialist Architecture* (1960), the Russian translation of which was published in 1967 (Gonzik, 1967), should be listed among the first fundamental works regarding the issue under consideration. This work summarizes Honzík's planning,

довкілля він активно пропагував усе життя. Праці «Формування життєвого стилю» (1946), «Архітектура всім» (1956), «Що таке стиль життя» (1958) та інші утверджували соціальну значущість архітектурної творчості, мета якої — створення життєвого середовища.

Теорія соціалістичної архітектури, за К. Гонзіком, це — теорія, базована на прогресивному, соціалістичному розвитку суспільства, на протиставленні її буржуазним концепціям. У вступі до книжки «На шляху до соціалістичної архітектури» він пише: «У комплексі суспільних сил, що формують архітектуру, особливо важливою є непримиренна боротьба двох ідеологій: буржуазної, що є породженням ще не переможеного капіталістичного ладу, і соціалістичної, що об'єднує всі сили прогресу — сили істинно революційні». І далі: «Виявити всі ці причини, що спонукають певний розвиток зодчества, дати їм наукову оцінку — ось завдання нашої архітектурної теорії...» (Gonzik, 1967, p. 22). Для К. Гонзика соціалістична архітектура є органічним синтезом теорії та практики, єдністю матеріального і духовного, гармонійною взаємодією та розвитком всіх сторін, властивостей, якостей і проявів соціалістичної дійсності.

Разом з тим, К. Гонзик бачив усі складнощі становлення соціалістичної архітектури як якісно нового явища в історії світової архітектури: «З погляду марксистської методології було би наївним і помилковим розраховувати на те, що за соціалістичних умов попередні коливання від однієї архітектурної концепції до іншої відразу ж поступляться місцем єдиному світогляду, що повністю відповідатиме плановій системі нового суспільного ладу [...] в архітектурі й у всьому життєвому

theoretical, teaching, critical, and social activities since 1929 when he became a member of the Left Front and in 1932 when he joined the Union of Socialist Architects. The common thread of entire Honzík's theoretical and practical activities is that an architect's "uppermost aim is to implement his vision of human life in the most precise way." All his life, Honzík promoted the concept of architecture as a living environment/habitat. His works *Forming a Lifestyle* (1946), *Architecture for All* (1956), *What is a Lifestyle* (1958), and others asserted the social significance of architectural creativity that strives for creating a better living environment.

The theory of socialist architecture, according to Karel Honzík, is the theory based on the progressive, socialist development of society, as opposed to the bourgeois concepts of architecture. In the introduction to the *Road to Socialist Architecture*, Honzík writes,

"In the body of social forces forming architecture, the struggle between two ideologies is of foremost importance: the bourgeois one, generated by the capitalist social and economic order that has not yet been defeated, and the socialist order that has united all the forces of progress, the truly revolutionary ones. ... To reveal all the causes conditioning

середовищі соціалістичного суспільства триватимуть суттєві перетворення; ми станемо свідками дивовижних змін, зумовлених розвитком суспільних відносин і технічної революції, однак такі зміни повинні мати органічний зв'язок із конкретними наявними умовами» (Gonzik, 1967, p. 22).

Комплексність, конкретність, тісний зв'язок із природними і соціальними умовами життя, ідеологічна спрямованість, орієнтація на передові соціальні, наукові й технічні досягнення вирізняють докорінні, фундаментальні положення всього його теоретичного доробку; він один із перших стверджував широке розуміння архітектури в умовах соціалістичного суспільства, у чому ми бачимо вплив ідей піонерів радянської архітектури: «...нагальною необхідністю тут (у країнах соціалізму. — Ю. Є., Н. Т.) стало створення єдності всього матеріального оточення, яке б відповідало плановому розвитку народного господарства та соціалістичному суспільному устрою. Землю, живу природу, міста і будівлі ми розглядаємо як *єдине ціле, як єдине середовище проживання людини*. З цих причин нам *необхідна й цілісна концепція розвитку соціалістичної архітектури, яка була би надійною основою нового, єдиного, соціалістичного розвитку*» (курсив наш. — Ю. Є., Н. Т.) (Gonzik, 1967, p. 23). Через те К. Гонзік стверджує, що розвиток архітектури «як єдиного середовища проживання людини» не може бути базованим на інтуїції й досвіді окремих зодчих, а стає завданням колективної діяльності, основаної на науковому знанні, що спирається на досягнення інших галузей науки. З цією метою в книжці досліджуються проблеми теорії проектування як важливого

the certain course of development of architecture, to scientifically evaluate them are the objectives of our architectural theory” (Gonzik, 1967, p. 22).

For Karel Honzík, socialist architecture is an organic synthesis of theory and practice, the unity of the material and the mental, a harmonious interplay and evolution of all the sides, characteristics, traits, and manifestations of socialist reality.

At the same time, Honzík had a clear idea of the evolution of socialist architecture as a qualitatively new phenomenon in the history of world architecture, “From the standpoint of Marxist ideology, it would be naive and erroneous to expect that under socialist conditions, previous fluctuations from one architectural concept to another will immediately give way to a single worldview that will be fully consistent with the planned system of the new social order ... In architecture and the entire living environment of socialist society, essential transformations will be ongoing; we will witness extraordinary changes driven by the evolution of social relations and technological revolution, though, such changes have to be organically rooted in the specificity of current conditions.”

розділу загальної теорії архітектури, міститься критика теорії архітектури 1940–1950-х, розглянуто значення архітектурної морфології та завдання теорії архітектури.

Головну увагу К. Гонзіка як дослідника привертає система чинників (детермінант), що визначають формування архітектури й матеріального середовища (політико-економічні, топографічні, кліматичні, гігієнічні, експлуатаційні, технологічні, психологічні, художньо-зображальні та ін.). Розгляд їх підпорядкований ідеї цілісності архітектурного середовища і, як пише автор, розроблена ним теорія чинників має своєю метою комплексну архітектуру.

За час, що минув після написання книжки «На шляху до соціалістичної архітектури», система чинників отримала значний розвиток у низці наукових студій у нашій країні й у країнах соціалізму, але, разом з тим, ідея цілісності архітектурного середовища і вимоги необхідності розроблення єдиної теорії соціалістичної архітектури, які висунув К. Гонзік, не лише не застаріли, а й набувають все більшої актуальності та особливого значення.

Широке розуміння архітектури як середовища життєдіяльності соціалістичного суспільства отримало подальший розвиток у працях теоретиків соціалістичних країн. Зокрема, згадаємо цікаву працю Алоїза Долежела, в якій одночасно розглядається предмет архітектурної діяльності, її складові та детермінанти архітектурної творчості, їхній ієрархічний порядок і можливі комбінації. У праці «Цивільне будівництво в ЧРСП», яку було перекладено й оприлюднено в СРСП 1970 року (Diomin, Yevreinov, & Lavrik, 1970, pp. 26–28), він

The distinctive features of the fundamental positions of Honzík’s theoretical works are their complex and specific nature, their close relation to the natural and social living conditions, their ideological direction, orientation toward progressive social, scientific, and technical achievements. Honzík was among the first to advocate for a broader understanding of architecture in a socialist society. The latter might be influenced by the pioneers of Soviet architecture: “...Creation of the unified material environment that would follow the planned development of the state economy and socialist social order is the pressing need here (in the socialist states — note by Yevreinov & Trykash). We view the land, wildlife, cities, and buildings as a whole, as a *unified human living environment*. For these reasons, we need a *holistic concept of the development of socialist architecture, which will make a solid basis for the new, unified, socialist development*” (italics by Yevreinov & Trykash) (Gonzik, 1967, p. 23). As Honzík argues, the development of architecture “as a unified human living environment” cannot be based on intuition and experience of individual architects. It becomes an aim for a collective activity based on scientific knowledge grounded in the achievements

розглядає «онтологічну модель дійсності» (Doležel, 1967). У презентованій моделі «дійсність» складається із трьох підсистем, що характеризують її у найширшому плані: форма, організація, поведінка. В підсистемі «Поведінка», що охоплює «Розвиток», «Мислення» і «Діяльність», особливий інтерес — особливо тепер, із розвитком діяльнісного підходу — становить розгляд діяльності.

Діяльнісний підхід до архітектурної дійсності цікавий тим, що дає нові фундаментальні підстави для архітектурної типології. Зокрема, згідно з презентованою моделлю, сфера виробничих будівель охоплює елементи «Видобування» й «Виробництво» підсистеми «Творчість», сфера громадських будівель — елементи «Обмін», «Управління» та «Наука» підсистеми «Проміжні ланки», а також елемент «Мистецтво» підсистеми «Творчість» та елемент «Спілкування» підсистеми «Існування», сфера житлових будинків і споруд охоплює елементи «Самозбереження» та «Побут» підсистеми «Існування». У праці А. Долежеля міститься висновок: «Класифікація будівель за їхнім основним призначенням є обов'язковою, оскільки майже в усіх будинках здійснюється додаткова діяльність з інших галузей. Наприклад, у громадських спорудах здійснюється і виробнича діяльність, і проживання, так само як у виробничих та інших будівлях змішується їх власна діяльність із діяльністю проміжних ланок» (Doležel, 1967, s. 90). Крім того, А. Долежел робить і ширший висновок: він стверджує, що поняття «архітектурне середовище» набагато ширше за загальноприйняте і охоплює енергетику, водне господарство, землеробство і лісоводство, тобто все організоване

of other branches of science. To this end, the book deals with the theoretical issues of architectural design regarded as an essential part of the general theory of architecture, the significance of architectural morphology, the aims of the architectural theory, and includes criticism of the architectural theories of the 1940s and 1950s.

What draws Karel Honzík's attention as a researcher is mainly the system of factors (determinants) crucial for architectural development and material environment (politics, economy, topography, climate, hygiene, maintenance, technologies, psychology, representation, etc.). The idea of the integrity of the architectural environment is central to his work, and, as the author mentions, the ultimate aim of his theory of factors is complex architecture.

Since its publication, the system of factors described in *Road to Socialist Architecture* has received scholarly attention in a number of academic studies in our country and socialist countries. However, the ideas of the integrity of the architectural environment and the need to develop a unified theory of socialist architecture put forward by Karel

й трансформоване людиною природне оточення, в якому здійснюється соціальна діяльність людини.

Отже, модель А. Долежеля є глибоко змістовною пізнавальною формою, що допомагає розкрити неочевидні закономірності архітектурної дійсності.

Навіть якщо підходити до цієї та інших моделей як до СЛЕНТУ (рос. «строительные леса научной теории» — поняття, яке ввів у науку радянський філософ Е. М. Чудінов (Chudinov, 1981, pp. 361–380), необхідно зазначити про їхнє дуже глибоке методологічне значення для розуміння природи архітектури соціалістичного суспільства і розроблення єдиної загальної теорії соціалістичної архітектури. У пошуках більшої визначеності й змістовності архітектурних категорій і понять дослідницька думка все частіше звертається до моделювання й абстрагування як необхідних етапів процесу пізнання — від живого споглядання до абстрактного мислення й від нього до практики⁶. При цьому, відповідно до логіки й методології наукового пізнання, виявлення найзагальніших категорій та їхнього взаємозв'язку потребує не двовимірного, а тривимірного моделювання (Кругмський, 1974, р. 200). Предмет архітектури, як складна система взаємодії природного, соціального й матеріально-просторового, найкраще може бути розкритий саме в тривимірній моделі. Як змістовну розробку такої моделі наведемо основні положення статті Георге Сесермана (Säsärman, 1970, р. 10–17). Автор визначає три аксіоми.

Перша аксіома постулює єдність функції, конструкції та форми в організованому просторі, тобто предмет архітектури перебуває у взаємодії

Honzík not only have not become obsolete but, furthermore, are becoming increasingly relevant and significant as ever.

The broad understanding of architecture as a living environment for socialist society has been further developed in the works of other theoreticians from the socialist states. In particular, the notable publication by Alois Doležel elaborates on the subject of architectural activity and its components and determinants of architectural creativity, as well as their hierarchy and possible combinations. In his work *Civil Engineering in the CSSR* (Doležel, 1967), translated and published in the USSR (Diomin et al., 1970), Doležel analyzes the “ontological model of reality” (Doležel, 1967). In the presented model, “reality” is comprised of three subsystems that characterize this reality in the broadest sense: form, organization, and behavior. In the “Behavior” subsystem that includes “Development,” “Thinking,” and “Activity,” consideration of activity is particularly useful, especially now, in the light of the development of the activity-based approach.

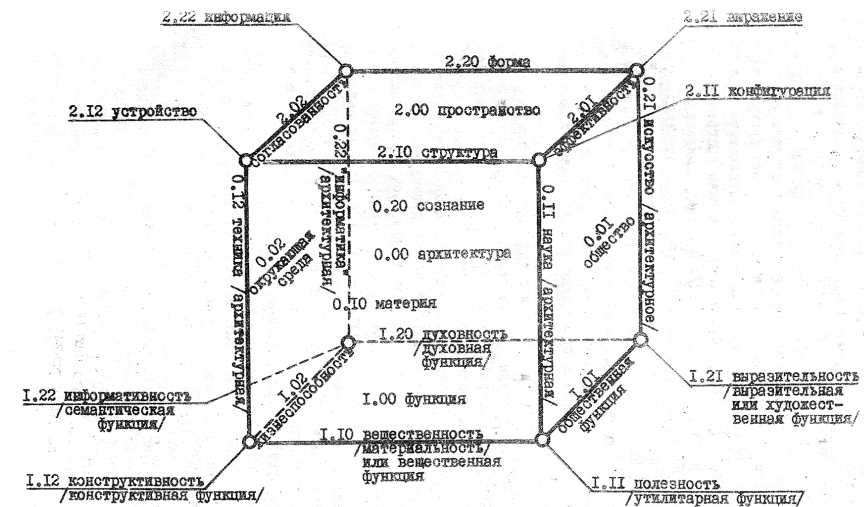
з функцією і простором. *Друга аксіома:* предмет архітектури перебуває у взаємодії з матерією та свідомістю. *Третя аксіома:* предмет архітектури перебуває між суспільством і довкіллям.

Отже, кожна із аксіом визначає предмет архітектури як взаємодію пар полярних категорій: функція (процес) — простір, матерія — свідомість, суспільство — довкілля. Аксіоми не суперечать одна одній, незалежні, й жодна з них не є вивідною з іншої. З іншого боку, вони достатні для побудови логічної моделі архітектури й визначають її як систему в трьох координатах: регулярне геометричне тіло — куб, що визначається трьома осями — вертикальна (архітектурна), горизонтальна (екологічна) і третя (філософська). Кожний елемент моделі (їх 27) презентує логічну категорію в її зв'язку з іншими категоріями (55 відношень). Три пари протилежних площин являють собою графічне вираження трьох аксіом, при цьому предмет архітектури перебуває у взаємодії з полярними категоріями, тобто в центрі куба (0.00). Більша кількість нулів відповідає більшій кількості взаємодій (архітектура 0.00), площини мають число з двома нулями, ребра — з одним нулем.

Модель (іл. 1) не тільки розкриває складність складових предмета архітектури, не лише вибудовує систему зв'язків категорій, а й дає змогу студіювати архітектурні закономірності та явища на моделі, що є більш простим і продуктивним за емпіричні способи, які використовують в історії й теорії архітектури, оскільки ідеальність моделі визначає її загальність, застосовність до будь-яких явищ архітектури. Задавши функцію будь-якої споруди у вигляді точки на площині 1.00 (шляхом визначення проєкцій цієї точки на кожен площину і грань куба), можна здійснити

The activity-based approach to architectural reality is interesting for giving new grounds to the architectural topology. For instance, according to the presented model, the sphere of industrial buildings encompasses the elements “Extracting” and “Production” of the subsystem “Creativity.” The sphere of public buildings encompasses the “Exchange,” “Management,” and “Science” elements of the subsystem “Intermediate links,” as well as the element “Art” of the subsystem “Creativity,” and the “Communication” element from the subsystem “Existence.” The sphere of housing and buildings includes elements “Self-Preservation” and “Household” from the subsystem “Existence.” The conclusion of Doležel’s paper is the following: “classification of buildings according to their intended purpose is indispensable as all buildings host additional activities from the other spheres.” For example, public buildings are often used for both production and housing, while in industrial and other buildings primary activity is mixed with the activities of intermediate links” (Doležel, 1967, p. 90).

Furthermore, Doležel draws an even broader conclusion: he claims that the term “architectural environment” is much broader than its conventional understanding and

Л. 1

Логічна модель архітектури

аналіз будь-якої споруди, і навпаки, йдучи від вершин, ребер і площин, можна отримати процес проєктування і будівництва. Для змістовного аналізу становить також інтерес розгляд взаємодії «вершинних» категорій, розташованих у вершинах куба. Розтин куба вертикальними діагональними площинами порушує цілісність архітектури, знищує її як предмет архітектури (іл. 2). В архітектурній дійсності ці чотири категорії (I, II, III, IV) мають поступові розмиті переходи і можуть бути презентовані як додаткові пари вертикальних площин куба.

Оцінюючи методологічне значення моделі, Г. Сесерман слушно зазначає, що «модель дасть змогу логічно зобразити історію і теорію

includes energy industry, water resource management, agriculture, and forestry, i. e. all the natural environment organized and transformed by humans where their social activity takes place.

Therefore, Doležel’s model appears as a suggestive form of knowledge that helps to reveal the unobvious laws/patterns of architectural reality.

Even if we approach this and other models as SLENT (*stroitelnyie lesa nauchnoy teorii* / scaffolding of scientific theory — the concept introduced by Soviet philosopher Engels Chudinov (1981)), their profound methodological significance for understanding the very nature of the architecture of socialist society and developing the unified general theory of socialist architecture is definitely worth noting.

In search for greater clarity and richer meaning of architectural categories and concepts, research thought is increasingly turning to modeling and abstraction as a necessary stage in the process of cognition — from empirical observations to abstract thinking and subsequently to practice⁵. In this context, according to the logic and

Fig. 1

Logical model of architecture

Іл. 2

Трансформація логічної моделі архітектури: I — модель параархітектури: організація простору, позбавленого інформативності; II — модель монументального мистецтва: організація простору, позбавленого корисності; III — модель конструкції (інженерії): організація простору, позбавленого зображальності; IV — модель утопії (ідеї): організація простору, позбавленого конструктивності

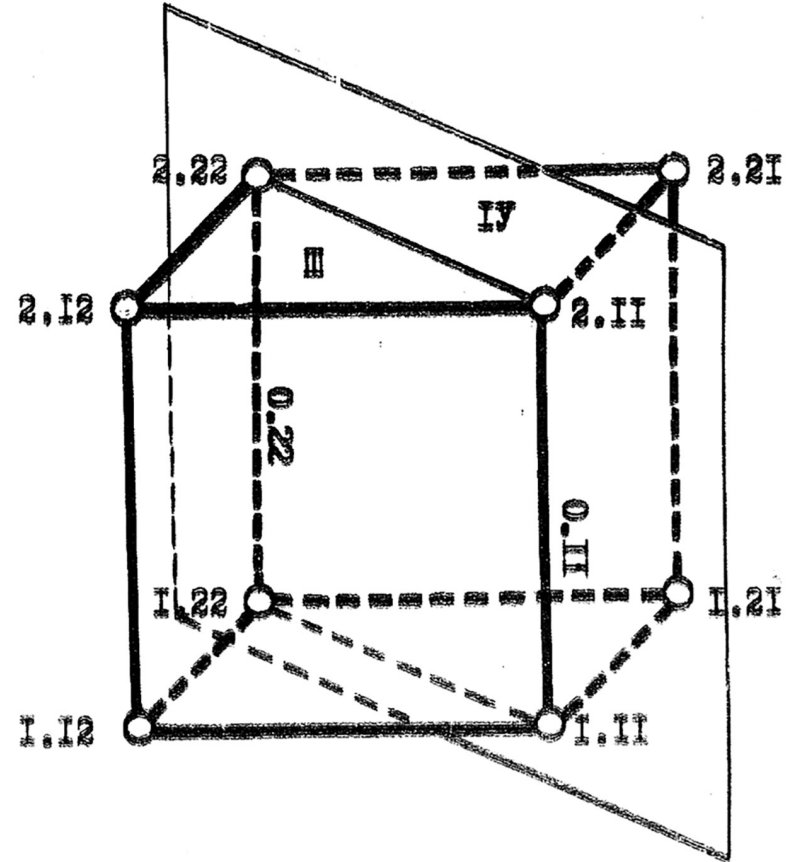
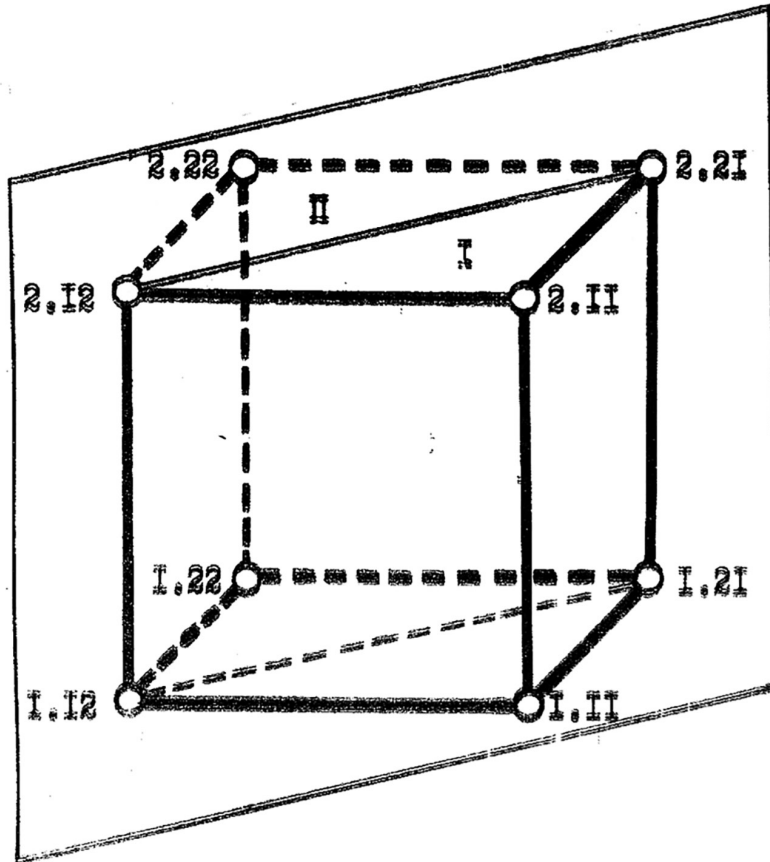

Fig. 2

Transformation of the logical model of architecture I—the model of para-architecture: organization of space deprived of information content, II—the model of monumental art: organization of space deprived of usefulness/utility, III — the model of structure (engineering): organization of space deprived of figurativeness, IV—the model of utopia (idea): organization of space deprived of constructiveness/structure

methodology of scientific knowledge, determining the most general categories and their interplay requires not two-dimensional but three-dimensional modeling (Krymskiy, 1974). As a complex system of interconnections of the natural, the social, and the spatial material, the subject of architecture can be best described in the tree-dimensional model. The main points of Gheorghe Săsarman's paper (Săsarman, 1970) are an example of such a meaningful model. The author sets off three axioms.

The first axiom postulates the unity of function, construction, and form in the organized space; hence the subject of architecture interacts with function and space.

The second axiom reads that the subject of architecture interacts with matter and mind.

The third axiom says that the subject of architecture positions itself in-between society and the environment.

Therefore, each axiom defines the subject of architecture as the interplay of the pairs of opposing categories/binaries: function (process) — space, matter — mind, society — environment. The statements are independent, not contradictory, while

none is derived from the other. On the other hand, they are sufficient to build up a logical model of architecture and delineate it as a system of three coordinates, being a regular geometric body, a three-axis cube, with the axes being: vertical (architecture), horizontal (ecology), and the third one (philosophy). Each element of the model (overall 27 elements) presents a logical category in relation to others (55 relations/links.) Three pairs of opposing planes are a graphic representation of three axioms while the subject of architecture interacts with the opposing categories at the center of the cube (0.00). Therefore, a larger number of zeros corresponds to a greater number of interactions (architecture 0.00), the planes have the number with two zeros, the edges of the cube have one zero.

Not only the model (Fig. 1) illustrates the complexity of the components of the subject of architecture or builds up a system of relationships/links of categories but allows for studying architectural patterns/laws and phenomena. That is more simple and more productive than the empirical methods previously used in history and theory of architect-

архітектури, виявити логіку явищ, розкрити і сформулювати закони архітектури, створити послідовно теоретичну систему».

Теоретична думка архітекторів соціалістичних країн настійливо намагається виявити специфіку архітектури соціалістичного суспільства, її взаємодію з іншими сферами соціальної дійсності. Зокрема, модель, яку запропонував Курт Маґрітц (Magritz, 1967, s. 12–33) розглядає архітектуру як взаємовплив трьох сфер: матеріальної, мистецтва і науки, з якими вона має безпосередній зв'язок, але з якими водночас її не слід ототожнювати. Модель викриває диференціацію й діалектичну єдність всіх трьох її складових (архітектура — не мистецтво, архітектура — не наука, архітектура — не будівництво), зв'язок між ними неоднозначний. К. Маґрітц доводить, що низька якість будівництва не завжди є ознакою незадовільного рішення наукових і проектних якостей. У статті проаналізовано випадки розриву зв'язків між складовими моделі й зауважено, що модель не лише може пояснити історичні ситуації, а й виявити сучасні конфліктні ситуації та їхні наслідки в майбутньому. У праці також розглянуто здатність системи до збільшення й ускладнення, що є важливим для питань управління й прогнозування.

К. Маґрітц стверджує, що «трансформація моделі є не формальною грою в системі, а методологічною грою, яка дає змогу отримати символи ідеальних уявлень» (Magritz, 1967, s. 15), при цьому він доходить висновку, що в архітектурі соціалістичного суспільства немає іншого шляху дослідження, ніж застосування системних методів. Принагідно зазначимо, що застосування системних методів у теорії архітектури набуло розвитку й у нашій країні.

ture. Thus, being ideal, the model proves its applicability to any architectural phenomena. Setting the function of any structure as a point on the plane 1.00 (by determining the projections of this point at every plane and cube face) enables the analysis of any building whatsoever. And vice versa, starting from the cube vertices, edges, and planes, the process of architectural design and construction may be derived from the model.

For analysis, it also makes sense to consider the interaction of the categories located at the vertices. Section of the cube by the vertical diagonal planes disturbs the integrity of the architecture and ruins it as a subject matter. (Fig. 2) In architectural reality, there are blurred boundaries and a gradual transition between these four categories (I, II, III, IV), so they may be represented as the additional pairs of the vertical planes of the cube.

Evaluating the methodological significance of the model, Gheorghe Săsărman rightly points out that “the model allows for logically presenting the history and theory of architecture, to reveal the logic behind the phenomena, to clarify and articulate the laws/patterns of architecture, and to build up a consistent theoretical system.”

Отже, в соціалістичних країнах за різними аспектами проводиться робота зі створення теорії соціалістичної архітектури; вона, поза сумнівом, робить певний внесок у справу формування життєвого середовища соціалістичного суспільства, у боротьбу з проникненням в архітектуру чужої ідеології буржуазного суспільства, а також в утвердження й розвиток соціалістичної культури. Натепер архітектурна теорія в соціалістичних країнах має достатньо розвинуті концептуальні й методологічні засоби для того, щоб розгорнути спільні теоретичні студії, скеровані на формування ідейних підстав і творчих тенденцій розвитку архітектури соціалістичного суспільства.

ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧА

¹ Карел Гонзік (1900–1966) — чеський архітектор і письменник-фантаст, автор романів «Відновлений рай» та «Слід у космосі».

² Алоїз Долежел (1893–1984) — чеський художник, драматург, художник, сценограф, філософ, педагог і теоретик архітектури.

³ Георге Сесерман — румунський архітектор і теоретик архітектури.

⁴ Курт Маґрітц (1909–1992) — німецький архітектор, художник, теоретик мистецтва.

⁵ Книга отримала першу премію Спілки архітекторів Чеської РСР та Державну премію Чехословаччини 1965 року.

⁶ Прихована цитата з «Філософських зошитів» Леніна: «Від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики — таким є діалектичний шлях пізнання істини, пізнання об'єктивної реальності» (Ленин, В. И. (1977). *Полное собрание сочинений* (В 55 т., Т. 29, с. 152–153).

The theoretical thought of the architects from the socialist countries persistently seeks to identify the specifics of the architecture of the socialist society and its interaction with other spheres of social reality. Kurt Magritz's model (Magritz, 1967) views architecture as an interplay of three spheres: the material world, art, and science. While architecture is directly linked to them all, it should not be identified with these three spheres. The model reveals the differentiation and dialectic unity of all its three components (architecture is not art, architecture is not science, and architecture is not construction); though, their interconnection is controversial. Kurt Magritz proves that the low quality of construction is not always a sign of poor scientific and design solutions. His paper also analyzes the cases of breaking the links within the components of his theoretical model. Magritz states that the model can provide an explanation not only for historical situations but also identify current conflict situations and their consequences in the future. The paper also considers the ability of the system to expand and complexify, which is important for management and forecasting. Kurt Magritz

REFERENCES

- Chudinov, E. M. (1981). *Stroitel'nyye lesa teorii i problemy ratsional'nosti*. In *Idealy i normy nauchnogo issledovaniya* (pp. 361–380). Minsk.
- Diomin, N. M., Yevreinov, Yu. N., & Lavrik, G. I. (1970). *Sistemnyye metody issledovaniya v arkhitekture i gradostroitel'stve (Problemy modelirovaniya)*. Moskva.
- Doležel, Alois. (1967). Občanská výstavba v ČSSR. In *Bytový problém v ČSSR: Sborník*. Ostrava.
- Gonzik, K. (1967). *Po puti k sotsialisticheskoy arkhitekture* (Trans.). Moskva.
- Krymskiy, S. B. (1974). *Nauchnoye znaniye i printsipy yego transformatsii*. Kiev.
- Magritz, Kurt. (1967). Aufbau eines Modells. *Deutsche Architektur*, 9, 12–33.
- Săsărman, G. (1970). Modelul logik al arhitecturii. *Architectura*, 5, 10–17.

argues that “model transformation is not a formal systems game but a methodological game that provides symbols of ideal concepts” (Magritz, 1967, p. 15).

He concludes by stating that in the architecture of a socialist society, the only possible way for research is the application of systemic methods.

In addition, it should be noted that the use of the systemic method in the theory of architecture has been studied in our country as well.

Hence, in socialist countries, work is being done to create a theory of socialist architecture in various aspects. No doubt, this contributes to the development of the living environment of the socialist society, to the ongoing struggle with the alien ideology of the bourgeois society that infiltrates architecture, as well as the establishment and further development of socialist culture. At present, architectural theory in socialist countries has sufficient conceptual and methodological tools to develop complex theoretical studies to form the ideological foundations and creative trends in the architecture of socialist society.

¹ Karel Honzík (1900–1966) was a Czech architect and science fiction writer, who authored the novels *Paradise Restored* and *A Footstep in Space* (note by Andrii Puchkov).

² Alois Doležel (1893–1984) was a Czech artist, playwright, stage designer, philosopher, teacher, and architectural historian (note by Andrii Puchkov).

³ Gheorghe Săsărman was a Romanian architect, artist, art historian (note by Andrii Puchkov).

⁴ Kurt Magritz (1909–1992) was a German architect, artist, art historian (note by Andrii Puchkov).

⁵ The book was awarded the First Prize by the Union of Architects of the Czechoslovak Socialist Republic and the State Prize of the Czechoslovak Socialist Republic in 1965.

⁶ This is an implicit citation from Lenin's *Philosophical Notebooks*: “From empirical observation to abstract thinking, and, further, to practice — that is the dialectic way of cognition of the truth, cognition of the objective reality” (Lenin, 1977, pp. 152–153) (note by Andrii Puchkov).